

ЦИВІЛІСТИКА БЕЗ КОРДОНІВ

УДК 347.958:347.956(477)

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i39.382>

Ілюпол Інна Михайлівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0002-4853-4269

КОНЦЕПТ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У СТАДІЇ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ, СФОРМОВАНИХ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ІЗ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Постановка проблеми. В Україні на конституційному рівні було закріплено формування європейської правової держави, для якої людина є головною соціальною цінністю. Дане питання як ніколи актуальне зараз, адже зумовлено проведенням реформування судочинства та приведенням його у відповідність до міжнародних стандартів та побудови сильної, демократичної держави, яка рухається в напрямку верховенства права та захисту прав людини і громадянина.

У сучасних умовах відображаються найбільш характерні демократичні риси, якісні особливості цивільного судочинства і загальна (соціально-юридична) спрямованість права та його найважливіших інститутів.

Стан дослідження теми. Застосування принципів цивільного процесуального права, зокрема в апеляційному провадженні в різні періоди, досліджували такі вчені, як С.В. Васильєв, Є.В. Васильковський, Н.Ю. Голубєва, К.В. Гусаров, О.В. Дем'янова, І.І. Ємельянова, Д.Д. Луспеник, Л.О. Терехова, О.М. Трач, М.К. Треушніков, Ю.С. Червоний, Є.А. Чернушенко та ін.

Метою написання статті є системне дослідження принципів, що забезпечують ефективний апеляційний перегляд справи, як один із засобів захисту цивільних прав, свобод та інтересів у цивільному судочинстві, узагальнення історичних та теоретичних напрацювань і концептуальних положень принципів цивільного процесуального права, а також аналіз реалізації принципів під час

апеляційного оскарження судових рішень у цивільному процесі України. Адже порушення принципів цивільного процесуального права спричиняє ухвалення незаконного та необґрунтованого судового рішення, що в подальшому підлягає скасуванню. Саме тому здійснення судочинства на засадах верховенства права є гарантією дотримання законності та правопорядку в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи дослідження різних науковців, доцільно констатувати, що не існує єдиного підходу до визначення принципів цивільного процесуального права, але об'єктивно компілюючи основні думки, дане поняття можна сформулювати таким чином: це закріплені в нормах основні засади, що відображають специфіку та зміст цивільного процесуального права. У даній статті, власне, акцент зроблено на реалізацію принципів безпосередньо в апеляційному оскарженні судових рішень.

Своє нормативне закріплення принципи цивільного судочинства знайшли в Конституції України [1], Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК України) [2], Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [3], а сформовані на сучасному етапі, під переважним впливом Європейської Конвенції із прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [4]. Тобто можна стверджувати, що принципи цивільного процесуального права як категорія постійно розвивались під впливом різних векторів та динамічно змінювались разом із кодифікаціями процесуального законодавства.

Отже, найголовнішим документом, який закріплює міжнародні гарантії та диктує тенденції цивільного судочинства, є ЄКПЛ. У ній відображаються основні принципи судочинства та підпорядкування верховенству права. Міжнародним судовим органом, який займається питаннями тлумачення і застосування положень ЄКПЛ, встановлено Європейський суд із прав людини (далі – ЄСПЛ).

Статтею 55 Конституції України кожному гарантовано право, після використання всіх національних засобів юридичного захисту, звертатися за захистом своїх прав, свобод та інтересів до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Слід констатувати, що, на жаль, саме справ «проти України» до ЄСПЛ надходить рекордна кількість. Проаналізувавши практику ЄСПЛ щодо України, можна зробити висновок, що причини порушення прав людини, частіше за все, полягають у недосконалому законодавстві нашої держави або в його практичному застосуванні державними органами та судовими інстанціями.

Важливе значення принципів цивільного процесуального права виявляється в тому, що порушення кожного з них зумовлює ухвалення незаконного й необґрунтованого судового рішення, правовим наслідком чого є скасування. У багатьох випадках порушення одного принципу тягне за собою порушення багатьох інших принципів цивільного процесуального права. У принципах відображаються найбільш характерні демократичні риси і загальна спрямованість права та його найважливіших інститутів, у зв'язку із чим вони дають змогу пізнати суть цієї галузі права, її суспільний характер у цілому, а також її окремих інститутів.

Як зазначалося вище, принципи цивільного процесуального права – це закріплені в нормах основні засади, що відображають специфіку та зміст цивільного процесуального права. Правосуддя в Україні визначається як форма здійснення судової влади, побудована на засадах реалізації права на судовий захист. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України одним із фундаментальних принципів правосуддя є забезпечення права на апеляційний перегляд справи. Апеляційний перегляд справ та перевірка судових рішень є одним із засобів виправлення помилок, що припускаються під час ухвалення судових рішень судді першої інстанції та гарантією законного, справедливого розгляду цивільної справи. Тож слід розглянути основні засади (принципи) цивільного судочинства, що реалізуються під час перегляду судових рішень в апеляційному порядку.

Відтак під час здійснення правосуддя суддя є незалежним та керується верховенством права. Аналізуючи положення ЄКПЛ, можна дійти висновку, що принцип верховенства права прослідковується у всіх статтях документу та пронизаний ним. Саме тому прискіплива увага з боку ЄСПЛ приділяється якості правових норм та дотриманню принципу верховенства права – концепції, яка притаманна усім статтям ЄКПЛ (справа «Амуур проти Франції»).

Стаття 6 ЄКПЛ регулює, насамперед, право на справедливий суд, процесуальними гарантіями чого виступають: справедливий і публічний розгляд справи; розгляд справи упродовж розумного строку; розгляд справи безстороннім і неупередженим судом; а також розгляд справ судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру.

Ключовими принципами ст. 6 ЄКПЛ є верховенство права та належне здійснення правосуддя. Ці принципи є основоположними елементами права на справедливий суд. Право на суд покриває надзвичайно широке поле різноманітних категорій – воно стосується як інституційних та організаційних аспектів, так і особливостей здійснення окремих судових процедур. Також дана стаття містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права [5].

Одним із суттєвих елементів принципу верховенства права є принцип правової визначеності. Цей європейський принцип є складовою частиною права, його правового регулювання, крім того, він зобов'язує, щоб ухвалене судом рішення з будь-якого питання вважалось остаточним, тобто вимагає дотримання принципу остаточності судового рішення. Це означає, що жодна зі сторін не має право домагатися перегляду остаточного і чинного судового рішення просто з метою поновлення розгляду та прийняття нового рішення у справі (див. рішення у справі «Рябих проти Росії» (Ryabikh v. Russia), заява № 52854/99, пп. 51 і 52, ECHR 2003-X). Повноваження вищих судів із перегляду справ та перевірки судових рішень має здійснюватися з метою виправлення судових помилок і неналежного здійснення правосуддя, а не для того,

щоб проводити новий розгляд справи. У його основі лежить відоме з римського права положення *res judicata* («вирішена справа»), відповідно до якого остаточне рішення правомочного суду, яке вступило в силу, є обов'язковим для сторін і не може переглядатись. Іншими словами, цей принцип гарантує остаточність рішень. Принцип правової визначеності, зокрема, вимагає, щоб судові рішення, що набрало законної сили, переглядалось лише у виняткових випадках [6]. Метою його є забезпечення чіткості змісту законодавства, який, переважно, застосовується у справах щодо ретроактивної дії законодавства, іншими словами також можна сказати, що це принцип захисту законних очікувань.

Щодо принципу законності, то можна зазначити, що «закон» повинен бути належним чином доступним: громадянин повинен мати змогу отримати адекватну інформацію за обставин застосування правових норм у конкретному випадку. Крім того, норма не може розглядатися як «закон», якщо вона не сформульована з достатньою чіткістю, щоб громадянин міг регулювати свою поведінку. Громадянин повинен мати можливість – у разі необхідності за належної правової допомоги – передбачити, наскільки це розумно за конкретних обставин, наслідки, до яких може призвести певна дія. Ці наслідки не повинні бути «передбачуваними» з абсолютною точністю: практика ЄСПЛ показує, що це недосяжно [5].

Наступний важливий принцип в апеляційному перегляді справ – принцип рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, що являє собою основу сучасної концепції справедливого правосуддя. Для кожної людини у правовій державі, насамперед, важливо мати доступ до правосуддя і можливість вільно, швидко, безперешкодно реалізувати право на судовий захист, зокрема й у апеляційному оскарженні, незалежно від належності до певної соціальної групи або інших персональних характеристик особи. Крім того, він є одним із проявів загальноправового принципу верховенства права, адже сторони у цивільному процесі знають, якими процесуальними правами наділені як вони, так і їхні процесуальні супротивники. Учасники справи є рівними перед законом та судом не тільки у своїх правах, а і у своїх процесуальних обов'язках.

У справі «Устименко проти України» Європейський суд із прав людини зазначає, що принцип рівності сторін вимагає надання кожній стороні розумної можливості представити свою справу за таких умов, які не ставлять його у явно гірше ста-

новище порівняно з протилежною стороною (див. рішення у справі «Dombo Beheer B.V. проти Нідерландів» (Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands), від 27 жовтня 1993 року, п. 33, Series A № 274). Кожній стороні повинна бути надана можливість знати про зауваження або докази, надані іншою стороною, включаючи апеляційну скаргу, та надати власні зауваження з цього приводу (див. рішення у справі «Беер проти Австрії» (Beer v. Austria), заява № 30428/96, пп. 17-20, від 6 лютого 2001 року).

Здійснення правосуддя в Україні, як передбачено ст. 125 Конституції України та ст.17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», проводиться відповідно до принципів спеціалізації, територіальності та інстанційності.

Згідно із принципом спеціалізації в Україні діють суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України. Принцип спеціалізації згідно зі ст. 18 вищевказаного Закону передбачає, що суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Принцип територіальності забезпечує територіальне розмежування компетенції судів загальної юрисдикції і зумовлений потребою доступності правосуддя на всій території України. Принцип територіальності передбачає створення системи судів, юрисдикції яких поширюється на відповідну територію.

Система інстанцій робить можливим послідовний перегляд цивільних справ різними судами. Це визнано необхідним у зв'язку зі встановленням нагляду за діяльністю всіх судів для забезпечення однакового тлумачення і застосування ними законів, оскільки відсутність одноманітності в судовій практиці руйнує єдність державного правопорядку, послаблює силу закону і підриває принцип рівності всіх громадян перед законом і судом.

Відтак апеляційні суди діють як суди апеляційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, – як суди першої інстанції. Апеляційними судами з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення є апеляційні суди, які утворюються в апеляційних округах (ст. 26 Закону).

ЄСПЛ вказує, що від держав-учасниць не вимагається засновувати апеляційні або касаційні суди. Разом із тим там, де такі суди існують, гарантії, що містяться у ст. 6 Конвенції, повинні відповідати забезпеченню ефективного доступу до цих судів для того, щоб учасники судового про-

цесу могли отримати рішення, яке стосується їхніх цивільних прав та обов'язків (пункт 65 Рішення у справі «Гофман проти Німеччини» від 11 жовтня 2001 року та пункт 122 Рішення у справі «Кудла проти Польщі» від 26 жовтня 2000 року).

Також одними із найважливіших демократичних принципів здійснення правосуддя є принцип диспозитивності цивільного судочинства та змагальності сторін. Вирішення завдань цивільного судочинства неможливо без повного, всебічного, об'єктивного дослідження фактичних матеріалів справи, які лежать в основі законного і обґрунтованого рішення у справі, що відповідає як приватним, так і публічним інтересам. Диспозитивність в апеляційному провадженні проявляється насамперед у тому, що учасники справи мають право подати апеляційну скаргу на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, яке, на їхню думку, є незаконним і (або) необґрунтованим, більш того, суд апеляційної інстанції обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, із цього випливає, що суд апеляційної інстанції переглядає справу та перевіряє законність та обґрунтованість рішення суду першої інстанції в обсязі, який визначається скажником (за деякими винятками). Змагальність же проявляється, насамперед, під час подачі відзиву на апеляційну скаргу, в якому обґрунтовуються заперечення щодо змісту вимог апеляційної скарги.

Новелою цивільного процесуального законодавства є запровадження принципу пропорційності цивільного судочинства, який можна визначити як загальну вимогу, що забезпечує право сторін процесу визначити порядок розгляду справи відповідно та співрозмірно розміру позовних вимог судовим витратам, що вони очікують понести, та можливого строку розгляду справи судом. Зміст цього принципу в апеляційному провадженні повинен реалізовуватися під час підготовки справи до апеляційного розгляду щодо вирішення питань за клопотанням учасників справи, під час розгляду апеляційної скарги без повідомлення учасників справи, під час вирішення питання про поновлення строків на апеляційне оскарження тощо [6].

У найзагальнішому вигляді принцип пропорційності означає, що для досягнення певної мети органи влади не можуть накладати на громадян зобов'язання, які перевищують установлені межі необхідності, що впливають із публічного інтересу. Якщо встановлені зобов'язання явно непропорційні цілям, такий захід може бути визнаний недійсним, оскільки збиток для тих, чиї інтереси зачіпаються, перевищує позитивний результат,

отриманий у публічних інтересах. У ЄКПЛ, на відміну від права ЄС, принцип пропорційності прямо не закріплений. Незважаючи на це, він є одним із найважливіших принципів, який, мабуть, найбільш часто застосовується у практиці ЄСПЛ [5].

Принцип гласності та відкритості судового розгляду передбачений ст.ст. 7-8 ЦПК України, а також ст. 129 Конституції України є одним із найважливіших засад здійснення правосуддя в Україні. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» ст. 11 передбачає, що ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи; розгляд справи проходить відкрито, окрім випадків встановлених ЦПК України; особи присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис із використанням портативних відео- та аудіо технічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з обмеженнями врахованими ЦПК України; інформація про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, дату надходження апеляційної скарги тощо, а також рух справи з одного суду до іншого є відкритою та має бути невідкладно оприлюдненою на офіційному веб-порталі судової влади України, крім випадків, установлених законом [6].

У своєму рішенні по справі «Претто та інші проти Італії» (08.12.1983, № 71, pp. 11-12, paras. 21-22) ЄСПЛ зазначив, що публічний характер процедури розгляду судовими органами відповідно до параграфу 1 статті 6 захищає сторони в судовому процесі від дій судової адміністрації без суспільного контролю; це один із засобів, за допомогою якого підтримується довіра до суду. При досягненні прозорості судової адміністрації суспільство може досягти цілей, закладених у параграфі 1 статті 6, а саме справедливого суду, гарантія якого є основоположним принципом у будь-якому демократичному суспільстві в сенсі ЄКПЛ.

Необхідно також зазначити, що ЄКПЛ не передбачає, що цей принцип є абсолютним. Текст Конвенції передбачає, що публіка і преса можуть не допускатися на частину судового засідання або взагалі до судового засідання в інтересах моралі, коли цього вимагає захист приватного життя сторін, або в разі, коли це є необхідним на думку суду за певних обставин, коли публічність перекивається інтересом захисту правосуддя. Крім того, на думку ЄСПЛ, принцип публічності

може бути обмеженим у касаційній або в апеляційній інстанції залежно від вимог національної правової системи. У такому випадку необхідною умовою має бути відкритість і публічність слухань у суді першої інстанції [7].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, можна сміливо говорити про те, що принципи цивільного процесуального права як категорія постійно розвивались під впливом різних векторів. Вони динамічно змінювались разом із кодифікаціями процесуального законодавства. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в нашій державі, змінили підхід до розуміння концепції верховенства права. Так, верховенство права охоплює такі принципи, як: законність, правова визначеність, остаточність судового процесу (*res judicata*), принцип рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Окрім принципу верховенства права, в апеляційному провадженні вагому роль відіграють і такі принципи судочинства, як принцип територіальності, спеціалізації та інстанційності. Поряд із вищезазначеними принципами

також важливими принципами, що реалізуються в апеляційному провадженні, є принципи змагальності та диспозитивності, гарантією реалізації яких є забезпечення оптимального балансу прав і обов'язків учасників справи і суду у змагальному процесі не тільки в суді першої інстанції, але й на стадії апеляційного провадження. Відповідно до принципу гласності та відкритості судового процесу розгляд справ у судах апеляційної інстанції проводиться усно і відкрито та здійснюється державною мовою. Належну увагу також приділено дослідженню принципу пропорційності, який є новим у цивільному процесуальному законодавстві України.

Важливо також підкреслити, що Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду із прав людини» закріплює положення, щодо якого суди в Україні під час розгляду справ повинні застосовувати ЄКПЛ та практику ЄСПЛ як джерело права. Євроінтеграція та утвердження в нашій державі верховенства права надасть змогу уникати констатації ЄСПЛ порушення Україною положень Конвенції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-42. Ст. 492.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 41. Ст. 529.
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Конвенція ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. Конвенція Ради Європи. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Ірина Коваль. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини щодо України. URL : <https://helsinki.org.ua/2006/07/pravo-na-spravedlyvyj-sud-praktyka-evropejskoho-sudu-z-prav-lyudyny-schodo-ukrajiny/>.
6. Іліопол І.М. Реалізація принципів цивільного процесуального права в апеляційному провадженні. *Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.)* / відп. ред. М.Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 2. С. 337–340.
7. Лутковська В.В. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини і цивільний процес. URL : <http://www.judges.org.ua/article/seminar21-8.htm>.

Іліопол Інна Михайлівна

КОНЦЕПТ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У СТАДІІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ, СФОРМОВАНИХ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ІЗ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

У статті здійснене системне дослідження принципів, що забезпечують ефективний апеляційний перегляд справи, як один із засобів захисту цивільних прав, свобод та інтересів у цивільному судочинстві, узагальнення історичних та теоретичних напрацювань і концептуальних положень принципів цивільного процесуального права, а також аналіз реалізації принципів під час апеляційного оскарження судових рішень у цивільному процесі України. Адже порушення принципів цивільного процесуального права спричиняє ухвалення незаконного та необґрунтованого судового рішення, що в подальшому підлягає скасуванню. Саме тому здійснення судочинства на засадах верховенства права є гарантією дотримання законності та правопорядку в державі. У зв'язку із цим охарактеризовано основні принципи, що реалізуються в апеляційному провадженні, найважливішим з яких є принцип верховенства права. Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в нашій державі, змінили підхід до розуміння концепції верховенства права. Так, верховенство права охоплює такі принципи, як: законність, правова визначеність, остаточність судового процесу (*res judicata*). Окрім принципу верховенства права, в роботі приділено увагу й таким міжгалузевим принципам, як принцип територіальності, спеціалізації та принцип інстанційності. Поряд із вищезазначеними принципами також досліджено інші принципи, що реалізуються в апеляцій-

ному провадженні, а саме принципи змагальності та диспозитивності, гарантією реалізації яких є забезпечення оптимального балансу прав і обов'язків учасників справи і суду у змагальному процесі не тільки в суді першої інстанції, але й у стадії апеляційного провадження. Розглянуто також принцип гласності та відкритості судового процесу, відповідно до якого розгляд справ у судах апеляційної інстанції проводиться усно і відкрито та здійснюється державною мовою. Належної уваги також приділено дослідженню принципу пропорційності, який є новим у цивільному процесуальному законодавстві України.

Ключеві слова: апеляційний перегляд справ, апеляційне провадження, принципи цивільного процесуального права, верховенство права, принцип територіальності, принцип інстанційності, принципи змагальності та диспозитивності, законність, правова визначеність, остаточність судового процесу, принцип пропорційності цивільного судочинства.

Iliopol Inna

CONCEPT OF THE PRINCIPLES OF CIVIL PROCEDURAL LAW, WHICH ARE APPLIED AT THE STAGE OF REVISION OF COURT DECISIONS ON APPEAL, FORMED UNDER THE INFLUENCE OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS

The article provides a systematic study of the principles that ensure effective appellate review of the case, as one of the means of protection of civil rights, freedoms and interests in civil proceedings, generalization of historical and theoretical developments and conceptual provisions of civil procedural law, as well as analysis of principles of appeal. court decisions in civil proceedings of Ukraine. After all, the violation of the principles of civil procedural law leads to the adoption of an illegal and unfounded court decision, which is further subject to cancellation. That is why the implementation of justice on the basis of the rule of law is a guarantee of law and order in the state. In this regard, the basic principles implemented in the appellate proceedings are described, the most important of which is the principle of the rule of law. The European integration processes taking place in our country have changed the approach to understanding the concept of the rule of law. Thus, the rule of law covers such principles as: legality, legal certainty, finality of the trial (*res judicata*). In addition to the principle of the rule of law, attention is paid to such intersectoral principles as the principle of territoriality, specialization and the principle of instance. Along with the above principles, other principles implemented in the appellate proceedings are also studied, namely the principles of adversarial and dispositive, the guarantee of which is to ensure the optimal balance of rights and responsibilities of litigants and the court in adversarial proceedings not only in the court of the first instance, but also at the stage of appeal proceedings. The principle of publicity and openness of the court process is also considered, according to which the consideration of cases in the courts of appeal is conducted orally and openly and is carried out in the state language. Due attention is also paid to the study of the principle of proportionality, which is new in the civil procedural legislation of Ukraine.

Key words: appellate review of cases, appellate proceedings, principles of civil procedural law, rule of law, principle of territoriality, principle of instance, adversarial and dispositive principles, legality, legal certainty, finality of court proceedings, principle of proportionality of civil proceedings.